

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра загальної психології

Робоча програма навчальної дисципліни

Психологія пам'яті

Рівень вищої освіти: третій освітньо-науковий рівень

Галузь знань: 05 соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 психологія

Освітньо-наукова програма підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти

Вид дисципліни: вибіркова

Факультет психології

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету психології

“26 ” червня 2019 року, протокол № 7

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Іванова О.Ф., професор кафедри загальної психології, д. психол. наук,
професор

Програму схвалено на засіданні кафедри загальної психології (протокол від
25 травня 2019 року № 9).

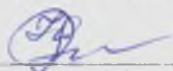
Завідувач кафедри загальної психології

 Олефір В.О.

Програму погоджено методичною комісією факультету психології

Протокол від “14” червня 2019 року № 6

Голова методичної комісії Гімасва Ю.А.

 (Ю.А.Гімасва)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Психологія пам'яті» складена відповідно освітньо-наукової програми підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є розвиток та поглиблення наукових уявлень про актуальні проблеми психології пам'яті.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування таких загальних та фахових компетентностей:

ЗК2. Володіння загальною та спеціальною методологією наукового пізнання, застосування здобутих знань у практичній діяльності.

ЗК3. Здатність виявляти і проводити системний аналіз проблем через наукове сприйняття і критичне осмислення нових знань.

ЗК8. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК10. Здатність до самостійної аналітичної та експериментальної наукової діяльності.

ФК1. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі соціальних і поведінкових наук взагалі та у психологічній сфері зокрема.

ФК2. Здобуття глибоких обґрунтованих знань з психології, детальне розуміння психологічних процесів і явищ, які відбуваються на рівні особистості та на рівні людських спільнот.

ФК6. Соціальна відповідальність за рішення, пов'язані з психологічними технологіями та психологічним забезпеченням, слідування нормам професійної етики.

ФК8. Розуміння теоретичних засад, що лежать в основі методів психологічних досліджень та психологічного забезпечення діяльності, методології проведення психологічних досліджень.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
6 год.	2 год.
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
-	
Самостійна робота	
72	84
Індивідуальні завдання	

Не передбачені	Не передбачені
----------------	----------------

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми, здобувачі вищої освіти мають досягти таких результатів навчання:

ПРН 2. Володіти сучасними концептуальними знаннями в галузі психології та бути здатним застосовувати їх до професійної діяльності.

ПРН 3. Знати існуючі методи та методики досліджень та вміти адаптувати їх для розв'язання наукових завдань при проведенні дисертаційних досліджень.

ПРН5. Описувати закономірності, тенденції, моделі, виявлені в процесі реалізації психологічних досліджень.

ПРН8. Розробити оригінальні психологічні процедури на основі врахування сучасного стану наукових знань та особистих дослідницьких навичок і досвіду.

ПРН9. Використовувати сучасні джерела наукової інформації з досліджуваної наукової проблеми.

ПРН12. Володіти навичками усної і письмової презентації результатів досліджень українською та іноземною мовами.

ПРН15. Дотримуватись етичних норм, враховувати авторське право та діяти відповідно норм академічної доброчесності при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності.

2. Тематичний план навчальної дисципліни Новітні дослідження психології пам'яті в сучасній психології

Тема 1. Колективна і соціальна пам'ять: дослідження і проблеми

Поняття колективної (М.Хальбвакс) і соціальної пам'яті (П.Берк, П.Коннертон), їх різні визначення, дискусії щодо їх концептуалізації. «Мнемонічна спільнота». Розподілена пам'ять, її види (Дж.Верч). Так званий «бум пам'яті». Співвідношення колективної та індивідуальної пам'яті (А.Руссо). Культурна пам'ять (Я.Ассманн) і її зв'язок з ідентичністю. Пам'ять поколінь.

Тема 2. Автобіографічна пам'ять, проспективна пам'ять, пам'ять-спалах (flashbulb memory).

Зміст і особливості організації автобіографічної пам'яті, вікові і гендерні відмінності, особистісні особливості. Функції автобіографічної пам'яті.

Поняття проспективної пам'яті. Теорії проспективної пам'яті. Проспективна і ретроспективна пам'ять, їх надійність. Типи проспективної пам'яті. Проспективна пам'ять і старіння.

Пам'ять-спалах (flashbulb memory), визначення. Дослідження Р.Брауна і Дж.Куліка. Емпіричні дослідження спогадів про вбивство Дж.Кеннеді, крах Челленджера, бомбардування Перл Харбор тощо. Особливості пам'яті-спалаху.

Тема 3. Травма і пам'ять.

Травма та її спогади. Flashback memory. Посттравматичні стресові розлади. Спогади в'язнів концтаборів. Спогади про війну. «Переписування» пам'яті. «Закрита» пам'ять як необговорення травматичного досвіду. Пам'ять і колективна травма. Наслідки для ідентичності.

Тема 4. Проблеми історичної пам'яті в сучасному суспільстві

Історична пам'ять і суспільство. Різні варіанти історичної пам'яті про Другу світову війну, Голодомор, Голокост. Історична пам'ять в Україні. Історична пам'ять як підтримка національної ідентичності.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Σ	у тому числі					Σ	у тому числі				
		л	п	лаб	ІР	с.р.		л	п	лаб.	ІР	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Новітні дослідження психології пам'яті в сучасній психології												
Тема 1. Колективна і соціальна пам'ять: дослідження і проблеми	24	2	4			18	21,5	0,5				21
Тема 2. Автобіографічна пам'ять, перспективна пам'ять, пам'ять-спалах (flashbulb memory).	24	2	4			18	23,5	0,5	2			21
Тема 3. Травма і пам'ять.	19	1	2			16	21,5	0,5				21
Тема 4. Проблеми історичної пам'яті в сучасному суспільстві	23	1	2			20	23,5	0,5	2			21
	90	6	12			72	90	2	4			84

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Поняття про колективну і соціальну пам'ять	2	
2.	Автобіографічна пам'ять і методи її дослідження	4	2
3.	Травма і пам'ять	2	
4.	Дискусії щодо історичної пам'яті в сучасній Україні	4	2
Разом		12	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Підготовка до семінару. Опрацювання роботи М.Хальбвакса та його визначення колективної пам'яті, виокремлення різних видів колективної пам'яті (соціальної, культурної, прилюдної, поколінської тощо).	18	20
2.	Підготовка до викладення результатів самоспостереження на семінарі з автобіографічної пам'яті. Щоденна пам'ять. Перспективна пам'ять і труднощі її емпіричного дослідження. Пам'ять-спалах і її дослідження. Розробка методики і проведення дослідження автобіографічної пам'яті.	18	22

3.	Підготовка есе за тематикою травми та її спогадів або Flashback пам'яті. Рекомендується використовувати спогади в'язнів концтаборів і спогади про війну	16	20
4.	Опрацювання літератури для проведення дискусії на тему розділеної пам'яті про Другу світову війну, Голодомор і Голокост в Україні як стрижень для спільної ідентичності. Зв'язок історичної пам'яті і національної ідентичності	20	22
	Разом	72	84

6. Індивідуальні завдання (не передбачені)

7. Методи контролю

Для здійснення проміжного контролю використовуються методи усного та письмового опитування, написання есе, виступ з презентацією тощо.

Для підсумкового контролю передбачено складання заліку у письмовій формі в межах програмних питань курсу.

Поточний контроль здійснюється на основі оцінювання роботи на практичних заняттях, написання есе на задану тематику, розробки та презентації проектів.

Критерії оцінювання роботи на практичних заняттях:

40 балів – знання теоретичного матеріалу, основної і допоміжної літератури, активні виступи протягом заняття.

30 балів – знання теоретичного матеріалу, основної літератури, активні виступи протягом заняття.

20 балів – знання теоретичного матеріалу, виступи на занятті.

10 балів – поверхове знання матеріалу, пасивність на занятті.

Критерії оцінювання есе:

20 балів – опрацьована література з даної тематики, складений план, логічно розкрита тема, зроблені висновки, поданий список літератури.

15 балів – опрацьована література з даної тематики, в цілому розкрита тема, зроблені висновки, подана література.

10 балів – опрацьована література з даної тематики, тема в основному представлена, є список літератури.

Залік проводиться у письмовій формі в межах програмних питань курсу. Кожне завдання заліку містить три питання. Максимальна оцінка за залік 40 балів, перше і друге питання – по 15 балів, третє – 10 балів.

Критерії оцінювання відповідей на залікові завдання:

Критерії оцінювання відповідей на залікові завдання:

Критерії оцінювання на **перше і друге** запитання:

15 балів – аспірант вільно володіє теоретичним матеріалом, логічно викладає матеріал, аналізує і порівнює його;

10 балів – при викладанні теоретичного матеріалу зроблені деякі неточності, але матеріал проаналізований і викладений логічно.

5 балів - при викладанні теоретичного матеріалу зроблені помилки, матеріал викладений не зовсім логічно.

Критерії оцінювання на **третє** запитання:

10 балів – представлені і обґрунтовані декілька різних варіантів підходів до дослідження колективної пам'яті.

5 – представлені, але недостатньо обґрунтовані підходи до дослідження колективної пам'яті.

2 бали – поданий і не обґрунтований один підхід до дослідження колективної пам'яті.

8. Схема нарахування балів

Поточне тестування та самостійна робота														Сума	
Розділ 1				Розділ 2				Розділ3			Розділ4				Іспит
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T 12	T 13	T 14		
15				15				15			15				40
Максимальна кількість балів															40
														100	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Баддлі А., Айзенк М., Андерсон М. Пам'ять. – М.: Питер, 2011.
2. Иванова Е.Ф., Оболенская А.М. Память-вспышка и ее особенности – Психология памяти: Традиции и современность. – Харьков, 2013.
3. Когнитивная психология памяти / Под ред. У.Найссера и А.Хаймен. СПб., М., 2005.
4. Междисциплинарные исследования памяти / Под ред. А.Л.Журавлева, Н.Н.Корж. М., 2009.
5. Нуркова В.В. Свершенное продолжается. Психология автобиографической памяти личности. – М., 2000.
6. Хальбвакс М. Социальные рамки памяти. – М., 2007.

Допоміжна література

1. Емельянова Т.П. Социальное представление как инструмент коллективной памяти (на примере воспоминаний о Великой Отечественной войне) // Психологический журнал – 2002. – Т. 23. - № 4. – С.56-66.
2. Нуркова В.В. Самоопределяющие нарративы в развитии личности // Психологическая наука и образование. – 2014. – Т.19. - № 4. – С.22-30.
3. Руссо Анри. Черные страницы национального прошлого. Послевоенная история и историческая память. – Психоанализ и науки о человеке. По материалам российско-французской конференции «Психоанализ и науки о человеке (30 марта – 3 апреля 1992 г.). М.: Прогресс, 1992.
4. Семенова В.В. Травматическая память как мобилизационный ресурс коллективной идентичности // Социология и общество: глобальные вызовы и региональное развитие [Электронный ресурс]: Материалы IV Очередного Всероссийского социологического конгресса — М.:РОС, 2012. - URL: <http://www.isras.ru/files/File/congress2012/part57.pdf>.
5. Шацька Б. Минуле – пам'ять – міт. Чернівці, 2011.
6. Brown R., Kulik J. Flashbulb memories // Cognition. – 1977. – V. 5 – pp.73-79.
7. Collective Memory of Political Events / Ed. by J.Pennebaker, D.Paez, B.Rime. 1997.
8. Connerton Paul. How Societies Remember. NY: Cambridge University Press, 1989.
9. Long-Term Memory for the Terrorist Attack of September 11: Flashbulb Memories, Event Memories and The Factors That Influence Their Retention // Journal of Experimental Psychology: General. – May 2008. – V. 138. – Issue 2. – pp.161-176.
10. Wertsch J. Voices of Collective Remembering. N.Y.:Cambridge University Press, 2002.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

<http://www.grandars.ru/college/psihologiya/pamyat-cheloveka.html>

<https://www.oeaw.ac.at/en/ikt/research/sites-of-memory-spaces-of-memory/>

<http://www.bridgingthegaps.ie/2015/01/on-the-seven-sins-of-memory-with-daniel-schacter/>

<https://philpapers.org/browse/autobiographical-memory>

<https://www.alleydog.com/101notes/memory.html>

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.558.6604&rep=rep1&type=pdf>